

תפקיד החינוך לנושא אימה המלחמה

צבי לם

המלחמה היא עניין טוטלי, החודר לכל תא של רקמת החיים החברתיים ומשתלט על כל ממד בהווייתו של היחיד. המלחמה גורפת עמה הכול ועם הכול – גם את החינוך. שלא כמו מסודות אחרים בחברה, שלהיגרפותם עם המלחמה נועד תפקיד של ריכוז כל הכוח למען ניצחון בן, אין להיגרפותו של החינוך עם המלחמה תפקיד ישיר ומיידי העשוי להשפיע על תוצאותיה של המלחמה המתחוללת. משמעות היגרפותו של החינוך עם המלחמה עשוי להתגלות במלחמות הבאות, שבהן עתידים להילחם אלה הנתונים היום להשפעתו. אם בשל היגרפותו מאבד החינוך את כיוונו וזונח את מטרותיו כדי לשרת את המלחמה המתחוללת הוא עלול להצטרף בלא יודעין וללא כוונה אל הגורמים המכשירים את התנאים לפרוץ המלחמה הבאה.

המלחמה המתחוללת, כמו המלחמה בשער שבני־אדם חשים בבואה, היא גורם המשפיע במישרין על היקבעות אישיותם של הצעירים הגדלים באיום שהיא מטילה על הווייתם. בשעות אלה נתבע החינוך למלא תפקיד קורקטיבי למניעה, או למצער, להמעטה של השפעות האיום הזה על התפתחותם של בני הדור הצעיר.

כל מעשה המכוון למילוי התפקיד הזה הוא בחוקת "עזרה ראשונה" ובתורת שכזה אין הוא טעון צידוק. אולם לחינוך נועד תפקיד קורקטיבי מקיף יותר מזה. מוטל עליו לא רק לחבוש פצעים אלא גם למנוע, ככל שניתן, מצבים המסכנים את קיומה של החברה ואת הווייתו התקינה של היחיד. מצבים כאלה נוצרים מכוח גורמים המצוים בתוך החברה ובתוך תרבותה. תפקידו של החינוך בתורת מנגנון לתיקונה העצמי של החברה יכול להתמלא רק על ידי יצירת תנאים להתפתחותם של בני־אדם לקראת בגרות אינטלקטואלית, מוסרית וחברתית, שמכותה יהיו מסוגלים לפקח על גורמי ההרס העצמי שבתוכם ובחברתם.